

Bircza בירצ'ה

היהודים התגוררו בבירצ'ה כבר במחצית השנייה של המאה ה־17. בתחילה היו אלה רק שתי משפחות, אולם במאה ה־18 הצבור היהודי החל לגדול במהירות. ידוע כי כבר בראשית המאה ה־18 התקיימה בבירצ'ה קהילה יהודית עצמאית שהיו בידה בית כנסת ובית עלמין משלה. אין יודעים בדיוק מתי הוקם בית העלמין. הוא מוקם בחלקו הדרומי של תל, פחות או יותר במרחק של מאה מטרים מכביש פשמישל-סאנוק. מדרום שטחו מוגבל על ידי הנהר קוז'ונקה. החלקה של בית העלמין היא בעלת צורה הקרובה למלבן מוארך. עתה בית העלמין מגודר בגדר בטון בחלקו הגובל בבית הקברות הכללי עם תוספות של קורות עץ בגדר.

בית העלמין סגור מאז ימי מלחמת העולם השנייה. הגרמנים השתמשו במצבות לריצוף המדרכות וכן לחיזוק היסודות בעת בניית הגשר שעל נהר הסאן. לאחר המלחמה נמשך חורבנו של בית העלמין. בשנת 1989 הוא נרשם ברשימת האתרים לשימור תחת המספר A-341 ביום ה-18 בדצמבר 1989.

בשנת 1990 נמצאו 95 מצבות בשטחו, ובהן 19 יסודות, 29 סטלות זיכרון מונחות על האדמה, 47 מצבות עומדות. המצבות הונחו באופן כרונולוגי בשורות, מצפון לדרום. מרבית המצבות עשויה אבן חול, כמה מהמאחרות יותר – מבטון. קישוטי האורנמנט שעל המצבות הינם צנועים, הכיתובים שעל רוב המצבות נחרטו, ועל כמה פוסלו. המצבה העתיקה ביותר היא משנת 1804, והכיתוב בה מחוק כמעט לחלוטין. אולם ידוע כי זוהי מצבתו של נתן נט, בן וולף. עוד מצבה עתיקה הינה משנת 1809. המצבות מהמחצית הראשונה של המאה ה־19 מתאפיינות בגודל קטן יותר, יש להן צורה לא מוסדרת או משולשת. המאחרות יותר גדולות מעט יותר, עשויות בצורת מלבן, עם עיטור חצי מעוגל, פורטלי או משולש.

בשנת 2001 יאצק פרושיק ערך רשימת מצאי של המצבות שנשתמרו. הרשימה שנערכה על ידו ושנוספו אליה צילומי המצבות שבוצעו בשנת 2006 מצויה באינטרנט בכתובת:

<http://bircza.reproots.org/lists5.htm#proszykgravestones> [הגישה ביום ה-21 בספטמבר 2020].